

İMGE VE CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE "SU" İMGESİ

Mustafa KARABULUT¹

Özet

İmge, zihinlerde kurulan resimler ve görüntüler olup şiirin anlamını, yapısını etkileyen, şiire farklı bakış açıları kazandıran bir kavramdır. İmgenin oluşumunda şairin dış dünyaya ait gözlemleri, sanatçı duyarlılığı, hayal gücü, nesnelere arasında kurduğu bağlantılar ön plandadır. Şair, gözlemlerinden yeni tasarımlar oluşturur. Bu şekilde oluşan tasarımlar özgün bir yapı taşır.

Cumhuriyet dönemi Türk şiiri kaynağını Türk halk edebiyatı, Divan edebiyatı ve Batı edebiyatından alır. Bu bakımdan bu dönem şairlerinin çoğu bu üç kaynaktan da büyük ölçüde beslenmişlerdir.

"Su", Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde birçok şairin imge dünyasını zenginleştiren bir kavramdır. Çalışmada ilk olarak imge hakkında bilgiler verildikten sonra, su imgesinin İslamiyet Öncesi Türk edebiyatından Cumhuriyet dönemine kadar Türk edebiyatının bazı kullanımına örnekler verildi. Daha sonra çalışmanın asıl bölümü olarak su imgesinin kullanımı konusunda Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatından birkaç şiir incelendi.

Konu oldukça geniş bir sahaya yayıldığından bu makalede birkaç şair seçilerek sınırlandırma yapıldı. Çalışmada şu şairlerin şiirlerine bakıldı: Ziya Osman Saba, Ömer Bedrettin Uşaklı, Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli Kanık, Necip Fazıl Kısakürek, İlhan Berk, Sezai Karakoç, Nâzım Hikmet Ran ve Nurullah Genç.

Yukarıda isimleri belirlerken bu şairlerin Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin farklı ekollerinden olmaları ve şiirlerinde su imgesine önem vermeleri ölçüt alınmıştır. Bu makalede yöntem olarak tarama, derleme, metin çözümleme ve karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Bu makalede amacımız, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde "su" imgesinin farklı şairlerde nasıl ele alındığını ortaya koymaktır. Çalışmanın sonucunda ismi geçen şairlerin su imgesini kendi poetikalarına, dünya görüşüne, psikolojik yapısına vb. göre nasıl ele aldıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Cumhuriyet dönemi Türk şiiri, su, imge.

IMAGE AND IN THE TURKISH POETRY OF REPUBLIC PERIOD OF "WATER" IMAGE

Abstract

Images, pictures and images formed in the mind is the meaning of poetry, influencing the structure is a concept that gives different perspectives of poetry. Image of the poet's observations on the formation of the outside world, the artist sensitivity, imagination, relations established between objects in the foreground. The poet creates a new design from observation. These designs have a unique structure is formed in this manner.

Republican era of the Turkish poetry Turkish folk literature sources, the Court takes the literature and Western literature. In this regard many of these poets were fed greatly from these three sources.

"Water" is a concept that enriches the Republican era many poets of the world in the image of Turkish poetry. After first image information in the study of water Pre-Islamic Turkish literature from the image until the period of the Republic of Turkish literature we were given examples of some use. Then the main part of the work on the use of water imagery Republican era has been viewed several poems from Turkish literature.

¹ Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mkarabulut@adiyaman.edu.tr.

Limit was selected a few poets in this article is subject to a wide spread area. The study was looking at the poetry of this poetk: Ziya Osman Saba, Ömer Bedrettin Uşaklı, Cahit Sıtkı Tarancı, Orhan Veli Kanık, Necip Fazıl Kısakürek, İlhan Berk, Sezai Karakoç, Nâzım Hikmet Ran ve Nurullah Genç.

Above when determining the poet of the Republican era names it was not important criteria of Turkish poetry, and poetry is different from schools in water image. In this article, the methods of screening, compilation, text analysis and comparison methods were used.

In this article, our goal is the Republican era in Turkish poetry "water" is to demonstrate how the image of the poet treated differently. We examine the results of a study of water poet image of their own poetics, world view, etc. The psychological structure. It was identified by their handles.

Keywords: *Period of Turkish Republic of Poetry, water, image.*

1. Giriş

İmgeyi, duygularımızla algıladıklarımızın dış dünyaya canlı bir şekilde aktarımı olarak tanımlamak mümkündür. *Türkçe Sözlük*'te imge için şu ifadeler yer alır: 1. "Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hayal, hülya. 2. Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj. 3. Duyularla alınan bir uyarın söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj." (2005, 962)

İmge; taklit, kopya, öykünme anlamlarına gelir. İmge (image/imaj), Latince *imago* sözcüğünden gelmekte olup "Zaman içinde anlam genişlemesiyle, bireyin zihinde beliren bir resim, bir kavram, bir fikir, bir izlenim gibi anlamlar kazanmış, daha sonra da, yazın bağlamında, söz sanatı, özellikle de eğretileme ya da benzetme için kullanılabilir olmuş." (Salman, 2004: 65) İmge, zihinlerde kurulan resimler olup şiirin anlamını, yapısını etkileyen, şiire farklı bakış açıları kazandırır.

İmgeyi, bir varlık, bir nesne ya da bir düşün'ü çağrıştıran varlık ya da nesne (Alkan, 2005: 608) olarak da tanımlamak mümkündür. Bu bağlamda imgeyi soyut veya somut farklı çağrışımlara açık ifadeler olduğunu ifade edebiliriz. "İmge hususunda biz de şunu söyleyebiliriz: İmge, şiiri tekdüzelikten kurtarmak, şiirdeki anlam zenginliğini güçlendirmek için kullanılan zihinsel tasarımlardır. İmge ile şairler kendi dünyalarına ait ipuçlarını okurlarına sunar. Kelimelerin gücünden ve imgelerin çağrışımsal gücünden faydalanan şair, şiirine hayallerinden serpiştirir." (Karabulut, 2015: 607)

İmge, dış dünyadaki varlıkların insanın iç dünyasındaki algılanış biçimidir. "İmgelem, duyusal bir uyarım yokken de bir varlığı, bir biçimi zihinde canlandırma yetisidir" (Koçak, 1995: 45) Her sanatçının kendine özgü bir imge dünyası olduğu için sanatçının kullandığı sözcüklere yüklediği anlamı ve vermek istediği çağrışımları tam olarak çözebilmek kolay değildir. "Algılama-duyumsallık ile kavramsallık-tasarım, bilinç ile bilinçdışı, içsellik ile dışsallık, içkinlik ile aşkınlık, mahremiyet ile kamusalılık, özgürlük ile etik sorumluluk arasındaki karmaşık, çetrefil, diyalektik ilişkinin ne bu yanındadır imge, ne öteki yanında" (Atakay, 2004: 67)

Bachelard, imajların ilgilerine göre, ateş, hava, su ve toprak olmak üzere dört temel unsur ile sınıflanabileceğini ifade eder. Ancak bütün imajları, bu sınıflama içerisinde incelemenin mümkün olmadığını Bachelard, imajları maddi ve dinamik olmak üzere ikiye ayırır ve bunları arz ettikleri özelliklere göre çözümlenmeye çalışır. (Aktaş, 2002: 150)

T.S. Eliot, "Bir şiiri anlamak için, şiirin amacının ne olduğunu kavramaya çaba sarf etmek de çok gereklidir. Yani bir şiirin gerçekleştirdiği özün ne olduğunu kavramaya çalışmak gereklidir." (1990: 261) der. Şiirin özünü ortaya çıkarmada imge çözümlemelerinin önemli yeri vardır. Çünkü imge, şiirin anlam dünyasını derinleştiren bir unsurdur. İmge, şairin hayal dünyasıyla yakından ilgili olup varlıklara kendine has anlamlar yükleyerek meydana getirdiği bir yapıdır. "Bir dil mimarı olan şair, şiir evini kurarken günlük dil içerisinde birtakım seçmeler yapmasının yanı sıra kelime kombinasyonları vasıtasıyla şiirini arındırma ve süsleme işine girer." (Özcan, 2003: 117) Şair, bu süslemeyi yaparken ve şiirini vücuda getirirken imgelerden sıkça yararlanır.

Psikanalizde imge (imaj), şairin bilinçaltından gelen duygu yoğunlaşmalarının bilinçte edebi metne taşınmasıyla meydana gelir. "İmge, gerçekliğin kaba ve ihlal edici kuşatmasından sıkılan ruhun; sonlu, sınırlı ve iğreti olandan; sonsuz, sınırsız ve aşkın olana açılmasıdır. İmge, sözcüklerin herkesleşerek kaybolan anlamını, yaratıcı bir özde yeniden kurmaktır." (Korkmaz, 2009: 274) İmge, herhangi bir varlık veya kavramın zihinde tekrar anlamlandırılmasıdır. Bu durumda kişinin öznel duyuları ve bilinçdışı halleri imge oluşturmada ön plana çıkar. "Bilinçdışı duygulanım (affect), imgelerle fıskırıyor: Düş etkinliği bunun en büyük örneği. Bilinçdışı duygulanımların her birey için eşsiz olan devingen, dönüştürücü, oluşun zemini, imgelerle çalışır." (Soysal, 2004: 78)

Psikanalitik kuramda insan belleğinin algıladığı her şeyin imgesini kendisinde sakladığı ifade edilir. "Algıyla belleğe gelen şeyler burada depolanır ve yeri gelince ortaya çıkar. İmgeler çoğaldıkça bazıları geriye atılır. Bunlar, daha önceden alınan imgelerdir. Yeni imgeler önde durur ve çağrışımları hızlı olur." (Küçüköner, 2007: 79)

Sigmund Freud'a göre aslında hiçbir şey bellekten kaybolmaz. *Sanat ve Sanatçılar Üzerine* adlı yapıtında Freud, bilinçaltının zamanla bilinci etkilediğini ifade eder.

2. Cumhuriyet Dönemine Kadar "Su" İmgesine Bir Bakış

Su, var oluş kaynaklarından biri olması dolayısıyla insanoğlunun hayatını doğrudan ilgilendiren bir unsurdur. Su; mitoloji, hikâye, destan, dini eserlerin bir kısmında kutsal anlamlarda kullanılmıştır. "Su kökeninde şereflendirildiği eski ayrıcalığı sayesinde, bu amaçla Tanrıya yakarılması halinde kutsama özelliğine sahip kılınmıştır" (Eliade, 1992: 184)

Türk Edebiyatının hemen her döneminde "su" edebî eserlerin önemli konularından olmuştur. Destanlar dönemine bakıldığında Türklerde su kutsal bir özelliğe sahiptir. "Yer-su'nun bir parçası olan su ve onun çevresinde şekillenen 'su kültü' Türklerin tabiat kültürleri içerisinde 'yer' ile birlikte ilk sırada değerlendirilir. Suyun kutsal olarak algılanmasının arka planında makro ve mikro-kozmosun su ile başlayıp, yine su ile sona ermesi yatmaktadır." (Türkan, 2012: 135)

Yaratılış Destanı'nda göğün yerin olmadığı sonsuz deniz bulunmaktadır. Ak-Ana, Ülgen'e yaratma ilhamı verirken her yer sularla kaplıdır. Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz Kağan ava gittiğinde göl ortasında ağacın kabuğunda yalnız başına oturan çok güzel bir kız görmesi ve onunla evlenmesinde su ve ağaç motifleri ön plana çıkar.

Su, *Kur'an-ı Kerim*'de Hûd Sûresi /7 ve Enbiyâ Sûresi/30'da kâinatın özü, cevheri olarak yer alır:

"Amel bakımından, en güzel kim olduğu hususunda, sizi imtihan etmek için, gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur. Bundan önce ARŞ'ı, su üstünde idi. (Yer ve gökler yaratılmadan önce hükümler su üzerindeydi. Suyu daha evvel yaratmıştı). Böyle iken, eğer sen (Ey Rasûlüm) desen ki: "Öldükten sonra muhakkak siz dirileceksiniz" kâfir olanlar mutlaka şöyle derler; "- Bu söylediğin apaçık bir aldatma ve bâtıldan başka bir şey değil..." (Kur'anı Kerim, Hûd Sûresi /7)

İnkâr edenler (kâfirler), semaların ve arzın bitişik olduğunu görmediler mi? Sonra Biz, o ikisini (birbirinden) ayırdık. Ve her canlı şeyi sudan yarattık. Hâlâ inanmazlar mı? (Kur'anı Kerim, Enbiyâ Sûresi/30)

Su, "anâsır-ı erbaa" diye bilinen 'toprak, hava, ateş, su' olmak üzere kâinatı oluşturan dört temel unsurdan biridir. Anâsır-ı erbaa, felsefi bir terim olup bu dört temel unsurdan kurulum, rutubet, sıcaklık ve soğukluğun oluştuğu söylenir.

Su, büyücüler ve kâhinlerin kehanette bulunduğu bir madde olarak da karşımıza çıkar. Buna örnek olarak Etrüsk kökenli Romalı kahinler olan Aruspisleri gösterebiliriz. Bunlar kurban töreni sırasında kurban edilen hayvanların bağırsaklarını kalp ve karaciğerini inceleyerek ve kullandıkları suya bakarak kehanetlerde bulunurlardı. Su, hemen hemen bütün mitlerde ve inanç sisteminde saflığın, temizliğin, hayat vermenin, günahlardan arınmanın, yok ediciliğin simgelerindendir. Su, halk yaşamında, hikaye, masal, mitoloji vb. olumlu ve olumsuz taraflarıyla yer alır. Örnek olarak "masalarda 'Çay Ninesi, Su Anası' gibi adlarla bilinen su ruhlarının kendilerine yapılan iyilik ve kötülük doğrultusunda, masal kahramanlarını su ile ödüllendirmesi ya da cezalandırması konu edilmiştir. Bu yaklaşım iyi su, kötü su düalizmini de açığa çıkarır." (Türkan, 2012: 145). G. Bachelard kötü su ile ilgili olarak en ufak bir kirliliğin bir arı suyun değerini tamamen düşürdüğünü söyler:

"Arı su bir kara büyü için fırsat yaratır; doğal olarak bir kötülük düşüncesini kabul eder. Görüldüğü gibi, kötü bir düşünceyle geri dönüşü olanaksız biçimde bozulan mutlak arılık ahlak beliti, berraklığını ve serinliğini biraz kaybetmiş bir suyla kusursuz bir biçimde simgelenir" (2006: 152).

Tasavvuf edebiyatının, İslam mistisizminin önde gelen isimlerinden Yunus Emre suyu hayatın ve yaratılışın cevheri olarak niteler. O, Allah aşkını dile getirirken bazen damladan (katre) deryaya (umman) döner, bazen suyun kendisi olur:

"Bir dem çıkar 'Arş üzere bir dem iner tahte's-serâ

Bir dem sanasın katredür bir dem taşar 'umman olur" (Tatçı, 1990: 249).

Yunus, Allah'ın kendi kudretinden yarattığı gevherin damlasından da yedi denizin yaratıldığını ifade eder:

Hak bir gevher yarattı kendinin kudretinden

Nazar kıldı gevhere eridi heybetinden

Yedi kat yer yarattı ol gevherin nûrundan

Yedi kat gök yarattı ol gevherin buğundan

Yedi deniz yarattı ol gevher damlasından
Dağları muhkem kıldı ol deniz köpüğünden

Muhammed'i yarattı mahlûka şefkatinden
Hem Alî'yi yarattı mü'minlere fazlından

Gaib işin kim bilir meğer Kur'an ilminden
Yunus içti esridi ol gevher denizinden (Gölpınarlı, 2006: 249).

Yunus, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in ve Hz. Ali'nin yaratılmasını hatırlattıktan sonra, bir cevher denizine benzettiği Kur'andan söz eder. "Hak kudretinden yaratılmış gevher denizinden içen Yunus kendinden geçmiştir." (Akış; Aslan, 2007: 99)

Türk halk yaşamında ve edebiyatında "eezi, iye, sahip" gibi adlarla anılan ve gözle görülmeyen koruyucu ruhların varlığı, tabiat kültlerinin önemli bir parçasıdır. Arkaik düşüncede, gözle görülen her şeyin bir perisi, ruhu ya da 'iye'si vardır. Suyun da bir ruhunun olduğu inancı Şamanist Türklerde de görülür.

"Ateş, av, ağaç, dağ, su, taş, vb. her biri sahibi ve hâkimi olduğu yerde yaşar. Su iyisi denilen su ruhları, suların sahibi ve aynı zamanda hâkimidirler. Su iyisi, farklı Türk halklarının anlatılarında 'Su İssı, Sug Eezi, Su Anası, Uhun Ecen, Subaba, U İçite, Ukulaan Toyon vb.' değişik adlarla anılır. (Türkan, 2012: 136).

Su, gelecekte tabiatta bulunan ve sadece insanın değil, bütün canlıların hayat kaynaklarından biridir. Şair, tabiatı; tabiatın özüne inerek anlatır. Şair, akıldan üstün bir meleke olan imgelemi ile görünen varlığın altında yatan öze kadar sızmayı başarır. (Moran, 2010: 277). Tabiatın, dolayısıyla su imgesinin farklı kullanımları halk şiirinde çokça yer alır. Türk halk edebiyatında su, sevgilinin saflığını, temizliğini vb. ifade eden bir varlıktır. Örnek olarak Karacaoğlan'ın koşmalarında su motifi pınar, nehir, derya olarak görülmektedir ve genellikle sevgili (suna, ördek vb.) ile birlikte kullanılır:

*Yeşil başlı gövel ördek
Uçar, gider göle karşı.
Eğricesin tel tel etmiş
Döker gider yare karşı. (Cumbur, 1973: 307).*

Karacaoğlan yukarıda bir semaisinin ilk dörtlüğünde sevgilisini su kenarında yabancı ördeklerle birlikte irdelemiştir.

Klasik Türk şiirinde su imgesi birçok şairin ilgi alanına girmiştir. Özellikle "su" redifli şiirlere Klasik şiirde çok rastlanır.² Bu dönemin su temalı en meşhur manzumesi olan Fuzulî'nin "Su Kasidesi"nde başını taştan taş

² Klasik Türk şiirinde su redifli şiirler hakkında bkz. Tahir Üzgör, "Su Redifli Şiirler ve Fuzulî'nin Su Kasidesi'nin Kompozisyonuna Dâir", İlmî Araştırmalar, Sayı 9, İstanbul 2000, s.239-248. "Su" redifi ise, yine görebildiğimiz kadarıyla, 5 beyitlik 35 gazelde, 6 beyitlik 6 gazelde, 7 beyitlik 11 gazelde, 9 beyitlik 6 gazelde, 11 beyitlik 2 gazelde, 22 beyitlik bir kasidede,

vurarak gezen avare su, temiz yaratılışı ile dini ve kutsal bir yapıya bürünerek Hz. Muhammed'in (S.A.V.) yoluna uymuş ve insanlığa temiz yaratılışını açıkça göstermiştir:

"Tıynet-i pâkini rûşen kılmış ehl-i âleme
İktidâ kılmış tarîk-i Ahmed-i Muhtâr'e su" (Mazıoğlu, 1986: 46)

Servet-i Fünun'da su imgesi bazı şiirlerde marazi ve melankolik izlerle birlikte ele alınır. Bu dönemde su olumlu taraflarının yanı sıra olumsuz yönleriyle de karşımıza çıkar.

Tevfik Fikret'in "**Gayyâ-yı Vücut**" şiirinde şair kırlarda gezerken bir çukurda kederli, solucanlarla, sülüklerle, yılanlarla dolu su ile karşılaşırız. Buradaki su imgesi şairin trajedisinin, karamsar psikolojisinin tabiata yansımalarını imgeler:

"Bâzı, kırlarda gezerken görülür nefretle:
Bir çukur yerde birikmiş mütekeddir bir su,
Solucanlarla, sülüklerle, yılanlarla dolu.
Adacıkların gibi sathında yüzen ebr-i hevâm,
Sazların zıll-ı kesifinde o bî-had, bî-nâm
Kaynaşan mahşer-i muntin, acı bir haşyetle" (Fikret, 2005: 99)

Gayya, cehennemde yer alan dipsiz bir kuyudur. "*Gayyâ-yı Vücûd* adlı şiirde oldukça derin bir kötümserlik yer alır. "Gayya", cehennemdeki bir kuyunun adı olup vücûd ise varlığı temsil eder." (Karabulut, 2015: 514). Mecaz anlamda ise belalı yer, içine düşenin bir daha çıkamayacağı anlatan yer/durumdur. (Devellioğlu, 2011: 325) Bu şiirde gayya felsefi ve psikolojik anlam derinliği kazanarak bireyin trajik yapısını anlatmada kullanılmıştır. Şair su imgesini cehennem ile aynı bağlamda kullanarak suyu olumsuz anlamda kaleme almıştır. "Eskiden su yüzeyinin ayna görevinde kullanılması veya mitolojide Narkissos'un nehirde yansımalarını görerek güzelliğine âşık olmasına karşılık, bu su birikintisine bakanın şahit olduğu manzaradan gözlerini ayıramaması, duyduğu dehşetin ifadesidir." (Özlük, 2013: 2099)

Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirlerinde su imgesi çok defa deniz kavramında karşılığını bulur. Şairin "**Açık Deniz**" başlıklı şiirinde deniz imgesi sonsuzluk duygusunun bir yansımasıdır. Bu şiir, "sonsuzluk duygusunun hâkim olduğu mekânda "ilerleme", mekânda "genişleme", mekânda "yayıma" ve "yaşama" idealinin tahassürlerinden neşet eden bir 'iç sıkıntısı'nın çığıdır. Mahzûn sınırların ötesinde kalan vatan topraklarının dinmeyen feryâdı, bitmeyen ağrısıdır." (Araz, 2008: 24).

"Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi;
Gördüm güzel vücûdunu zümrütliyen deri
Keskin bir ürperişle kımıldadı anbean;
Baktım ve anladım ki o ejderdi canlanan.

27 beyitlik bir kasidede ve 32 beyitlik bir kasidede, yani 52 şairin 453 beyitlik 64 şiirinde, şiirin dış ahengini sağlayıcı unsur olarak kullanılmıştır. Ancak redif olarak gülden daha az kullanıldığını tespit edebildiğimiz suyun, motif olarak bilhassa Farsçasıyla "ab" ve nadiren Arapçasıyla "ma" şeklinde, gülden daha fazla zikredildiğini söylemek mümkün görünmektedir. (Üzgör, s.239)

Sonsuz ufuktan âh o ne coşkun geliştio!
 Birden nasıl toparlanarak kükremişti o!
 Yelken, vapur ne varsa kaçışmış limanlara,
 Yalnız onundu koskoca meydan ve manzara!
 Yalnız o kalmış ortada, âsî ve bağı hûn,
 Bin mağra ağzı açmış, ulurken uzun uzun,
 Sezdim bir âşinâ gibi, heybetli hüznünü!
 Rûhunla karşı karşıya kaldım o med günü,
 Şekvânı dinledim, ezeli muhtarip deniz!
 Duydum ki rûhumuzla bu gurbette sendeniz.
 Dindirmez anladım bunu hiç bir güzel kıyı;
 Bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrısı. (Beyatlı, 1997: 14-16).

Fecr-i Âti şiirinin en önemli ismi Ahmet Hâşim'in poetikasının temelinde çocukluk yılları, annesi, Bağdat geceleri ve Dicle kıyıları yer alır. "Belki de Hâşim, taşıdığı şair duyarlılığını çocukluk yıllarına, annesiyle arasındaki güçlü sevgi bağına ve ilk anılarının kaynağı olan Bağdat'a borçludur." (Erzen, 2014: 69) Onun *Şi'r-i Kamer* adlı kitabındaki şiirlerinde genel olarak çocukluk yıllarının izleri görülür. Hâşim, Bağdat'ın serin gecelerinde annesinin elinden tutarak Dicle kıyılarını seyrettiği dönem şairin bilinçaltında derin izler bırakır. Dicle nehri küçük çocuğun su imgesini bilinçaltında oluşturduğu güçlü bir unsurdur. Hâşim'in su ile anne imgesini kullanması bu dönemden kalan hatıralara kadar gider:

"Bir hasta kadın, Dicle'nin üstünde, her akşam
 Bir hasta çocuk gezdirerek, çöllere gül-fâm
 Sisler uzanırken, o senin doğmanı bekler." (Hâşim 1994: 109)

Ahmet Hâşim'in şiirlerinde su imgesi, şairin poetikasının da bir parçası olarak birçok şiirinde yer alır. *Göl Saatleri*'nin isminde de su imgesi görülür. Şiar, güneşin batmaya yakın oluşan tabiat manzaralarını akan ve durgun sularla tema bütünlüğü sağlayarak ortaya koyar. Hâşim, bazı şiirlerinde su, göl, deniz, akşam, gece ve anne imgesini birlikte kullanır. Şairin, "Merdiven", "Bir Günün Sonunda Arzu", "Havuz" vb. şiirlerinde su imgesinin güçlü kullanımları yer alır.

Haşim, annesiyle "çıktığı geceleri" imgesel bağlamda gece ve suyu birlikte işler. Onun "**Sensiz**" adlı şiirinde çocukluk yıllarına özlem duyması ve annesini kaybettiği günleri hatırlaması dile getirilir:

"Annemle karanlık geceler bazı çıkardık.
 Boşlukta denizler gibi yokluk ve karanlık
 Sessiz uzatır tâ ebediyetlere kollar..."

Ahmet Haşim "**Gece Yarısı**" adlı şiirinde şairin benliği ile su arasında ilgi kurulmuştur. Haşim, ay ışığının suya yansımalarını "Miyâh-ı rûhumu andırdı safha-yı tâlâb" ifadeleriyle benliğini sulara yansıtmış biçimde dile getirir. Daha sonra, "O rûh içinde muzî bir garip nilüfer" diyerek narkissos'a gönderme yapar:

"Ve ansızın suya etmekle mâh-ı dûr sukut
Miyâh-ı rûhumu andırdı safha-yı tâlâb:
O rûh içinde muzî bir garip nilüfer
Bütün elemelerin üstünde müncelî ter ü tâb..." (Haşim, 2013: 94)

3. Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde "Su" İmgesi

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin ilk edebî topluluğu olan Yedi Meşaleciler Hareketi'nin kurucularından olan Ziya Osman Saba, Cumhuriyet döneminde 1927-1957 yılları arasında açık ve yalın bir dille şiirler kaleme almıştır. O, "Ahmet Haşim, Necip Fazıl, Cahit Sıtkı, Orhan Veli gibi şairlerden etkilenmesine rağmen 'kendi' kalmasını bilmiş, ayrıca işlediği temalarla da Behçet Necatigil'i etkilemiş bir şairdir." (Aytan; Başdaş, 2015: 127)

Ziya Osman Saba'nın "**Oda**" adlı şiirinde geçen dizelerde Saba'nın şiirinde çokça geçen oda, kapı, perde, cam, pencere ve duvar gibi eve ait nesne ve bölümler imgesel bağlamda ele alınmıştır. "Oda şiiri, başlığından itibaren, Saba'nın evi bir sığınak olarak konumladığını ortaya koyan önemli bir şiirdir." (Demirel, 2007: 60)

"Duyulmaz oldu şehir... Perdeler ve dört duvar.
Bir su sesi, bir saat, çinkoda tıkırtılar." (Saba, 1991: 60)

Bu şiirde oda imgesi etrafında tematik kurgulama yapılmıştır. "Saat sesi; bir sobanın ısı kadar bir odaya sıcaklık katar. Su sesi ve çinkodaki tıkırtılarla beraber şairi mazinin huzurlu zamanlarına götüren başlatıcı bir etken olur." (Tek, 2013: 2586)

Ziya Osman Saba'nın "**Sebil ve Güvercinler**" şiirinde, şadırvan kuşlar için hayati bir fonksiyona sahiptir:

"Çözülen bir demetten indiler birer birer,
Bırak yorgun başları bu taşlarda uyusun.
Tutuşmuş ruhlarına bir damla gözyaşı sun.
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler" (Saba, 1991: 57).

Ömer Bedrettin Uşaklı, "**Deniz Sarhoşları**" adlı şiirinde herhangi bir insana/kişiye yer vermemesine rağmen, dalgalar kişileştirilerek imgesel bir yapı oluşturulur. Şair bunu "köpükten omuzlar, mağrur başlar, deniz sarhoşları, gitgide coşmaları, rüzgârların ıslığı en yakın yoldaşları, çılgın gönüllü, deli aşıklar" ifadeleriyle ortaya koyar. Şair bu şiirde "insan gayrişuurunda yaşayan archétypal bir hayalî, bir miti yakalamıştır. C. G. Jung'un ortaya koyduğu gibi şairâne muhayyile, iptidâî düşünceye çok yakındır." (Kaplan, 1990: 43)

"Köpükten omuzları birbirine dayanmış,
Yüksek, mağrur başları akşam rengiyle yanmış,
Sahile koşuyorlar bak deniz sarhoşları!...

Bazen yırtık yelkenli bir sandala çarparak,
Bazen ufkun kıpkızıl şarabına taparak
Gitgide coşuyorlar bak deniz sarhoşları!...

Rüzgârların ıslığı en yakın yoldaşları...
Yıllarca dövünerek içi yenmiş taşları
Bir anda parçalayıp doycak bu sarhoşlar!...

Çılgın gönüllerinde aşkın en büyük kini,
Yosunlu kayaların o yeşil gözlerini
Deli âşıklar gibi oycak bu sarhoşlar!..." (Kaplan, 1990: 41)

Su edebi eserlerin bir kısmında ana rahmine dönüşü simgeler. Psikanalitik açıdan bakıldığında ana rahmine dönme (sendromu), özellikle beslenme, korunma, sevgi ve sıcaklık dolu bir makâna ulaşma arzusudur. Bu, kişinin her şeyden kaçma isteği sonucunda oluşan psikoz olarak da ifade edilebilir. Cahit Sıtkı Tarancı'nın "**Anne Ne Yaptın**" adlı şiiri tamamen anneye dönüş imgesiyle kaleme alınmıştır:

"Anne sana kim dedi yavrunu doğurmayı?
Sanki karnında fazla yaramazlık mı ettim?
Senden istemiyordum ne tacı ne sarayı
Karnında yaşıyordum kafiydi saadetim."

Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerindeki yaşam-ölüm tezdadı su imgesinde de görülür. Şair, suyun olumlu-olumsuz taraflarını değişik şiirlerinde ele alır. Otuz Beş Yaş Şiiri'nde , "Su insanı boğar, ateş yakarmış" (Tarancı, 2000: 189) dizesiyle suyun olumsuz, boğucu özelliğine gönderme yapmıştır.

"**Bir Yaz Günü**" adlı şiirde sıcak/ateş/yakıcılık izleği, "kuruyan su" metaforuyla, zamanın kayboluşunu ifade eder. Çok uzak alemlere özlem duyan şair, "İçimizden yanarız, dışımızdan yanarız/Nerdeyse varlığımız duman olup uçacak" (Tarancı, 2000: .53) dizeleriyle ateş-duman arasındaki determinist yaklaşımını dile getirir. Su, yaşamın kaynağı olmasına rağmen şair, "kuruyan su" ifadesiyle bitişi/yok oluşu tezat bir söylemle dile getirir. (Karabulut, 2011: 981).

Orhan Veli Kanık'ın hayatında ve şiirlerinde su ve deniz unsurunun önemli yeri vardır.

"O, rüyalarında bile 'allı pullu gemiler' görür. Yahya Kemal ve Sait Faik'ten sonra Türk edebiyatında denizi ve İstanbul'u en güzel anlatanlardan biri odur. İstanbul'u Dinliyorum, Hürriyete Doğru ve Deniz Kızı adlı şiirleri Yahya Kemal'inkiler seviyesinde, fakat onlardan çok farklı havada Türkçenin en güzel şiirlerindedir." (Kaplan, 1990: 117).

"**Deniz Kızı**" adlı şiirde deniz ile kadın arasında ilgi kurulmuştur. Psikanalizde deniz imgesi kadını/anneyi anımsatır. Jung bunu Anima ile ifade eder.

"Denizden yeni mi çıkmıştı, neydi;
Saçları, dudakları
Deniz koktu sabaha kadar;
Yükselip alçalan göğsü deniz gibiydi."

Şiirde yoksul bir balıkçı kızı tanıtılır. "Şiirde mühim olan balıkçı kızının yoksulluğundan ziyade kendi varlığında denizi taşımasıdır." (Kaplan, 1990: 117)

"Baka kalırım giden geminin ardından;
Atamam kendimi denize, dünya güzel;
Serde erkeklik var, ağlayamam."

Yukarıdaki "Ayrılış" adlı şiirde Orhan Veli, denizde ölme isteğini ortaya koyuyor. Psikanalitik açıdan bakıldığında bu arzunun anneye dönüş isteğinin bilinçsiz bir ifadesidir. "Cahit Sıtkı ve Sait Faik'te olduğu gibi Orhan Veli'de de çocukluk ve çocuk olma arzusu çok kuvvetlidir. Kanık'ın 'Ağacım', 'İnsanlar', 'İnsanlar II', 'Saka Kuşu', 'Robenson', 'Rüya', 'Bayram', 'Harbe Giderken' ve 'Ne Kadar Güzel' adlı şiirlerinde de bu temler vardır. (Kaplan, 1990: 118).

Orhan Veli'nin mizacına, şiirlerinin yapısına ve üslûbuna âdetâ su unsuru hâkimdir. O, hayatta su gibi, derbeder, başıboş, âvâre akıp gitmiştir... Orhan Veli'de su, Tanpınar'da olduğu gibi derinliği ve parlıtısı ile değil, akıcılık ve berraklığı ile gözüktür. Onun şiirleri derin değil; açık, sade ve tabiidir. Üslûbunun çıplak oluşunu yine suyun tesiri ile izah edebiliriz... Üslûbunda suyun çıplaklığı vardır. (Kaplan, 1990: 120).

Necip Fazıl'ın "Su" başlıklı sekiz şiiri yer almaktadır. Şair suyu arıtıcı, her zaman temiz kalan ve rehberlik yapan kutsal bir unsur olarak ifade eder. Su bütün şiirler boyunca maddi ve manevi özellikleriyle ön plana çıkar:

SU - 1

Bir hamam ki, arınma gayesinden şaheser;
Arınmışların yeri, Cennette nurlu Kevser. (Kısakürek, 1995: 188)

SU - 2

Kâinatı ne varsa suda yaşadı önce;
Üstümüzden su geçer doğunca ve ölünce. (Kısakürek, 1995: 189)

SU - 3

İnsanlar habersizken yolların verâsından,
Gökle toprak arası su şaşmaz mecrâsından. (Kısakürek, 1995: 190)

SU - 4

Su kesiksiz hareket, zikir, ahenk, şırıltı;
Akmayan kokar diye esrarlı bir mırıltı. (Kısakürek, 1995: 191)

SU - 5

Kâh susar, kâh çırpınır, kâh ürperir, kâh çağlar;
Su, eşyayı kemiren küfe ve pasa ağlar. (Kısakürek, 1995: 192)

SU - 6

Su bir şekil üstü ruh, kalıplarda gizlenen;
Yerde kire battı mı, bulutta temizlenen... (Kısakürek, 1995: 193)

SU - 7

Bu dünya insanlığa manevi hamam olsa;
Her rengiyle insanlık tek renkte tamam olsa... (Kısakürek, 1995: 194)

SU - 8

Su duadır, yakarış, ayna, berraklık, saffet;
Onu madeni gökte altınlar gibi sarfet! (Kısakürek, 1995: 195)

Necip Fazıl, suyu "Su-1"de suyu, Cennet'te nurlu Kevser ve arınma unsuru olarak ifade eder. Şair, "Su-2"de kâinatta her şeyin önce suda yaşadığını ve suyun insanın doğum ve ölümünde kullanıldığını, "Su-3"te yaratılışın ilk yıllarında bile suyun kendi yolunu bildiğini söyler. Kısakürek, "Su-4"te suyu kesiksiz hareket, zikir, ahenk, şırıltı ve esrarlı bir mırıltıya, "Su-5"te suyun adeta susan, çırpınan, ürperen ve ağlayan bir canlı varlığa, "Su-6"da suyu yerde ve gökte var olan şekil üstü ruha benzeter. Necip Fazıl "Su-7"de suyu insanlık için manevi temizlik unsuru, "Su-8"de suyu dua, yakarış, ayna, berraklık ve saffet olarak niteler.

Necip Fazıl, su imgesini "Sakarya Türküsü" başlıklı şiirinde Türk İslam sentezli bir bakış açısıyla kullanır. "Necip Fazıl, Türk İslam ülküsüne sahip bir şairdir. Onun için Sakarya bu ideali simgelemektedir. Bu mefkûrede Sakarya yalnız değildir. Şair de ona eşlik etmektedir." (Şengül, 2011: 113)

"İnsan bu, su misali, kıvrım kıvrım akar ya;
Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya.
Su iner yokuşlardan, hep basamak basamak;
Benimse alın yazım, yokuşlarda susamak.
Her şey akar, su, tarih, yıldız, insan ve fikir;
Oluklar çift; birinden nur akar; birinden kir.
Akışta demetlenmiş, büyük, küçük, kâinat;
Şu çıkan buluta bak, bu inen suya inat!" (Kısakürek, 1995: 398-399)

İlhan Berk'in "Balad" adlı şiirinde en önemli tabiat unsuru su (deniz)'dur. Şair, denizi öven bir cümle ile başlar ve deniz için söylenmiş güzel mısralarla sona erer. Aralıklı olarak denizden bahseden başka mısralar da vardır. Şiirde su ve deniz imgeleri yedi defa tekrarlanıyor. *Galile Denizi*'nin diğer parçalarında da su unsuruna sık sık rastlarız. (Kaplan, 1990: 182)

"Ben böyle bir deniz görmedim ne kadar seni düşündüm
Gittim ne kadar bilmezsiniz ne türlü karanlık
Baktım ki biri yok o kentlerin, hiç olmamışlar gördüm
S bir kadın balkonunda baksam ne zaman olurdu

E sesinde yüzlerce trenler yürüdü Galile'de
Sizi bilmem ben galiba olmadım o dünyalarda
Salt bir it karalık akşam üstü denizlere doğru
...
"Ben bütün çizgilerde oldum bütün o çizgilerde
Her sefer böyle geldi vurdu yaşamama bir deniz
Aldı bir yaşamadan bir yaşamaya kodu nasıl
Al bir çocuk vardı o korkularda o gecelerde
Büyük ulu sular yudu beni çokum artık nasıl
Bir deniz size de gelir vurur elbet anlarsınız." (Kaplan, 1990: 175)

Şairin burada su unsuruna sosyal ve ideolojik bir anlam yüklediği söylenebilir. "Şairin 'büyük ulu sular' ile çoğaldığını hissetmesi İslâm mutasavvıflarının damlaya benzettikleri kendi ben'lerinin denize (Tanrı'ya) karışınca büyüdüğünü hissetmelerini kuvvetle hatırlatıyor. Freud, Jung ve başka psikologlar insanların dış âlem karşısında almış oldukları tavırlar üzerinde sosyal çevrenin tesirini kabul etmekle beraber, gayrişuurî âmillerin, bilhassa cinsî temayüllerin büyük bir rol oynadığını ileri sürerler. İlhan Berk'in aslî temayülünü tayin eden başlıca âmil 'su' unsuru, yahut onun tekabül ettiği anne imagosu veya 'anima archétype'idir. Çevresinde gördüğü her şey kendisini tedirgin ediyor ve o annesinin karnında olduğu gibi mutlak sulh ve sükûnun hâkim bulunduğu bir diyarı özlüyor." (Kaplan, 1990: 184)

İlhan Berk'in "**Günaydın Yeryüzü**" ve "**Çivi Yazısı**" adlı şiirlerinde çok defa su kadın imgesi ile beraber kullanılır. Ayrıca, su temizlik sembolü olarak pis olan her şeyi yok etmek ister. Bu yok etme durumu *Güneşi Yakanların Selamı* adlı şiir kitabında çok yerde kullanılır.

Psikanalizde deniz, anne rahmini anımsatan bir unsur imge olarak da ele alınır. Aynı zamanda akan veya durgun sular, yeraltı suları, yağmur vb. suyla ilgili unsurlardır. İlhan Berk'in şiirlerinde su/deniz imgesi genel anlamda kadın imgesiyle birlikte irdelenir. Şairin "**Saint-Antonie'in Sevişme Vakti**" adlı şiirinde tasvir edilen 'ideâl âlem', anne karnına dönüşü imgeler:

"Saint-Antoine ilk sandukasından çıkıp deniz kıyısı bir yere gidecek
Onunla tüm sandukalar, evliya resimleri, İsa'nın kendisi arkasından gelecek
Her şey yerini aşka bırakacak
Sandalya aşka
Pencere aşka
Saint-Antoine'in tavanı bir başka tavana doğru yürüyecek
Kapı bir başka kapıya doğru
Hiçbir şey küçüleyim demeyecek
Daha bir büyüdüğünü göreceğiz gökyüzünün
Daha bir mavi denizi

Gözlere gözler bir esmerlik halinde o aşk gidecek

En güzel şarkılarla şimdi İstanbul'a gelen o

Şimdi herhangi bir yerde kızın elleri ağzı onun için büyüyor. (Kaplan, 1990: 184-185)

İlhan Berk'in bu şiirindeki ideal âlem her şeyin mükemmel olduğu bir dünyadır. Şiirde değişim bedenle birlikte dış dünyanın da 'çoğalması' üzerinden anlatılır. Bu yeni dünyada hiçbir şey küçüleyim demeyecektir. Bahsedilen kızın elleri ve ağzı onun için büyümektedir. Onun için anlatımında ifade bulan şey anne rahminin yitirilmiş cennetidir. (Öztürk, 2004: 104)

İlhan Berk, "**Ben Senin Krallığın Ülkene Yetiştim**" başlıklı şiirinde su/deniz ile kadın imgesini birlikte ele alır. Anlatıcı-ben, denizi, sevgiliyi seyrederek gibi seyrederken ontolojik bağlamda sevgiliyle bütünleşmek ister:

"Sen o çıktığım sularsın, zencim benim

Denize bakan evler gibiydim seninle

...

Sen gittiğim o ülkesin varılmıyorsun

Vurmuş sonrasız nasıl en güzel sulara

Güzelliğin balıkları gibi İstanbul'un

Şimdi her yerde ne güzeldiniz o kalmış

Yankımış denizlere öbür kadınlara

Dünyada sizinle İstanbul olmak varmış." (Berk, 1993: 255)

Sezai Karakoç, "**Yağmur Duası**" şiirinde İslami yaşamda önemli yere sahip olan yağmur duası inanışından bahseder:

Yağmur duasına çıksaydık dostlar,

Bulutlar yarılır gökler açardı.

Şimdi ne ihtimal, ne de imkân var.

Göğe hükmetmekten kolay ne vardı,

Yağmur duasına çıksaydık dostlar! (Karakoç, 2013: 12).

"**Monna Rosa**"da "Yağmurlardan sonra büyümüş başak, / Meyvalar sabırla olgunlaşmış." (Karakoç, 2013, 16) diyen Karakoç, yağmuru bereket kaynağı olarak görmekle beraber sabır temasını da ön plana çıkarır.

Nazım Hikmet'in "**Masalların Masalı**" şiirinde su ve güneş merkezde yer alır. Şair, su ile güneşin aşkından oluşan doğanın çocukları ve bütün canlılardan bahsedilir.

"Masalın masalı, su ile güneşin aşkı ve onun çocuklarının öyküsüdür. Su biçimden biçime girerek, yerli yerinde duramayan, her mevsim farklı yüzünü gösteren; bazen delişmen ve uçarı, bazen ağır ve donuk, bazen akışkan ve uysal, bazen coşkulu ve hırçın, kimi zaman da saldırgan ve boğucu bin bir yüzüyle çıkar güneşin karşısına. Güneş, bu gizemli varlık karşısında daha yalın, daha görünür, daha az değişken haliyle durur. Kendine benzemeyen bu değişken varlığa büyülenir. Ona ulaşabildiği noktada tüm yeteneğini kullanıp sıcaklığının cazibesıyla onu

kendine çekmek ister, su bu yakınlığa çok da karşı duramaz güneşe uçar. Ama bütün ulaşılmaz aşklarda olduğu gibi her seferinde ayrılık girer araya." (Deveci, 2013: 6)

"Su başında durmuşuz,
çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
Suda suretimiz çıkıyor,
çınarın, benim, kedinin, güneşin, bir de ömrümüzün.
Suyun şavkı vuruyor bize,
çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze .

Su başında durmuşuz.
Önce kedi gidecek,
kaybolacak suda sureti.
Sonra ben gideceğim,
kaybolacak suda suretim.
Sonra çınar gidecek,
kaybolacak suda sureti.
Sonra su gidecek
güneş kalacak;
sonra o da gidecek...

Su başında durmuşuz.
Su serin,
Çınar ulu,
Ben şiir yazıyorum.
Kedi uyukluyor
Güneş sıcak.
Çok şükür yaşıyoruz.
Suyun şavkı vuruyor bize
Çınara bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze..."

Şiirde masalımsı bir üslûpla karşıtlıklardan (su/güneş, varlık/yokluk, doğum ölüm vb.) yararlanarak evrensel bir tablo çizmiştir. Şair, su ve güneşi merkeze alarak şiirin tematiğini oluşturur. "Su doğurgandır, doğanın damarlarında ona hayat veren kandır. Güneş ise ısıtan ve kollayandır. Su toprakla iç içedir, güneş gökyüzüyle. Masalın masalı su ile güneşin aşk öyküsüdür." (Deveci, 2013: 7)

Su, çeşme kavramlarını anne/kadın imajını çağrıştıran bir yapıda Sezai Karakoç'un "Köşe" (5. Kesit) şiirinde görmek mümkündür. Şair, yeraltı sularına, karanlığa, korkulara karşı korunmak ister. Şair şiirin son kısmında "Sen bölünmez bir anne / Bir çeşme" diyerek su, anne imgesini oluşturur:

"Beni yeraltı sularına karşı iyi savun
Tırnağını taşa sürten yitik keçilere karşı
Bu çeşmenin üç köşesinden hangisinden su içecek
Senin bahtsız ve mesut Eyyubun
Atların en güzel biçimini sessizce kalbime indiriyor
İçimde İstanbul çalkanırken bozbulanık çeşme
Bir dans için can vermeğe hazır bekliyorum
Sen orda gelirayak kuklalara insan gibi konuşmasını öğretme
Su akıyor birikiyor kan lekeleri
Kurtulsam diyorum bir eser buna engel
Öyle büyüyor öyle çoğalıyorsun
İstanbul kalmıyor
Hangi köşesinde huzur o köşesinde sen
Hangi köşesinde yeni çağlara uygun odalar
Ben bölünmez bir şairsem
Sen bölünmez bir anne
Bir çeşme" (Karakoç, 1996: 89)

Su kavramı birçok şiirde 'yağmur' imgesine dönüşerek yeni ve farklı anlamlar kazanır. Özellikle İslami gelenekte yağmur; bereket ve rahmet olarak karşılık bulur. "Nurullah Genç, 'rahmet'i çağrıştırması sebebiyle 'yağmur' teşbihi çerçevesinde yaklaştığı uzun şiirinin sonunda Hz. Peygamber'e olan derin sevgisini O'na bu dünyada kavuşamamanın hasretini dile getirir." (Çetişli, 1998: 295)

"Yağmur, seni bekleyen bir taş da ben olsaydım
Çölde seni özleyen bir kuş da ben olsaydım
Dokunduğün küçük bir nakış da ben olsaydım
Sana sırlıklam bir bakış da ben olsaydım
Uğrunda koparılan bir baş da ben olsaydım
Bahira'dan süzülen bir yaş da ben olsaydım
Okşadığın bir parça kumaş da ben olsaydım
Senin için görülen bir düş de ben olsaydım
Yeryüzünde seni bir görmüş de ben olsaydım
Senin visâlinle bir görmüş de ben olsaydım
Sana hicret eden bir Kureyş de ben olsaydım
Damar damar seninle, hep seninle dolsaydım
Batılı yıkmak için kuşandığın kılıcın
Kabzasında bir dirhem gümüş de ben olsaydım." (Genç, 1997: 118)

SONUÇ

Su, yaşamın maddi ve manevi temel kaynaklarından biri olup sanat dünyasının vazgeçilmez bir unsurudur. Su, "anâsır-ı erbaa" olarak adlandırılan "toprak, hava, ateş, su" olmak üzere kâinatı oluşturan dört temel unsurdan biridir. Su, Kur'an-ı Kerim'de bazı sûrelerde kâinatın cevheri olarak ifade edilir.

Edebî eserlerde su önemli bir imge kaynağı olarak değişik anlamlarda yüzyıllarca kullanılmıştır. Türk edebiyatında su, İslâmiyet öncesinden günümüze kadar geniş katmanlı bir şekilde gelmiştir. Yaratılış Destanı'nda su yaratılışta önemli bir motif olarak yer alır. Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz'un göl ortasında oturan bir kız görmesi ve onunla evlenmesinde su ve ağaç motifleri ön plandadır.

Tasavvuf edebiyatının, önemli isimlerinden Yunus Emre suyu hayatın, yaratılışın cevheri olarak ifade eder. Onun birçok şiirinde su, hayattır, canlıdır, canlı-cansız bütün varlıklar ona muhtaçtır, damlanın ummana gitmesi, yani aslına ulaşmasıdır, aşk denizidir vb.

Klasik Türk şiirinde ve Halk şiirinde su, maddi ve manevi yönleriyle birçok şair tarafından işlenmiştir. Fuzulî'nin "Su Kasidesi"nde su, dini bir mahiyet kazanarak Hz. Muhammed'in (S.A.V.) yoluna uymuştur. Halk şiirinde su genellikle sevgili ile beşeri aşk bağlamında kullanılmıştır. Karacaoğlan'ın şiirlerinde su imgesi daha çok pınar, nehir, derya şeklinde görülmekle beraber sevgili ise suna, ördek vb. ifadelerle karşılanır.

Modern Türk şiirinde su imgesinin anlam katmanı genişler. Tevfik Fikret'le beraber suya olumsuz unsurlar katılmaya başlanır. Fikret, "Gayyâ-yı Vücut" şiirinde bir çukurda solucanlarla, sülüklerle, yılanlarla dolu su imgesi ile trajik bir ruh hali ortaya koyar. Ahmet Hâşim'in şiirlerinde su imgesi tabiat manzarasını tamamlayan bir unsur olarak yer alır. Ayrıca birçok şiirinde su, anne imgesiyle birlikte ele alınır. Yedi Meşaleciler topluluğunun kurucularından Ziya Osman Saba, bazı şiirlerinde suyu maddi-manevi yönlerden ele alır. Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Anne Ne Yaptın" adlı şiirinde suyu anneye dönüş imgesiyle kaleme alınmıştır.

Orhan Veli Kanık'ın şiirlerinde su ve deniz önemli yer tutar. Garip akımının diğer şairleri gibi Kanık da hayatını başıboş akan avare suya benzetir. Onun "İstanbul'u Dinliyorum", "Hürriyete Doğru" ve "Deniz Kızı" adlı şiirlerinde su önemli bir motif olarak karşımıza çıkar. Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde su önemli bir unsurdur. Onun "Su" başlıklı sekiz şiiri yer almaktadır. Şair suyu arınma unsuru, şekil üstü bir ruh, yaratılış motifi, dua, manevi ve kutsal bir değer, yakarış, ayna, berraklık, saffet, rehber, kesiksiz hareket, zikir, ahenk, şırıltı, ideal, Cennette nurlu Kevser vb. yönleriyle ele alır. İkinci Yeni şiirinin önemli isimlerinden İlhan Berk'in bazı şiirlerinde su imgesi farklı anlamları yanı sıra kadın/anne imgesi ile beraber kullanılır. Sezai Karakoç, suyu maddi ve manevi yönleriyle ele alır. Ayrıca suyu yağmur şeklinde rahmet ve bereket kaynağı olarak işler. Nurullah Genç, yağmuru Hz. Muhammed (S.A.V.)'i çağrıştırmaya yönü ve rahmet bağlamında irdeler.

Sonuçta, su edebî eserlerde ve özellikle şiirde imgesel bağlamda oldukça geniş ve derin anlamlarda kullanılmıştır. Su imgesi Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde birçok şairin üzerinde en çok durduğu hususlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- Akış, İbrahim; ASLAN, Ferhat (2007). Türk Kültüründe Su, İstanbul: Manavgat Belediyesi Kültür Yayınları.
- Aktaş, Şerif (2002). Edebiyatta Uslûp ve Problemleri, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alkan, Erdoğan (2005). Şiir Sanatı, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Araz, Rifat (2008). Yahya Kemal'in Açık Deniz Başlıklı Şiiri Üzerine Görüş ve Düşünceler... Berceste Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, (Yahya Kemal Beyatlı Özel Sayısı), Kasım 2008, Yıl:7, Sayı: 77.
- Atakay, Kemal (2004). "İmge", Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi, Sayı: 74.
- Aytan, N., BAŞDAŞ, M.V., Ziya Osman Saba'nın Sanat Hayatı ve Şiirleri Üzerine Genel Bir İnceleme, Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/4 Winter 2015, p. 115-128, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7669>, ANKARA-TURKEY
- Bachelard, Gaston (2006). Su ve Düşler. Çev: Olcay Kunal. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berk, İlhan (1993). Toplu Şiirler. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1997). Kendi Gök Kubbemiz, İst. Fatih Cemiyeti, İstanbul: Özal Matbaası.
- Cumbur, Müjgan (1973). Karacaoğlan, Ankara.
- Çetişli, İsmail (1998). Tanzimat Sonrası Türk Şiirinde Hz. Peygamber", I. Kutlu Doğum Haftası Sempozyumu (Tebliğler), 20-21 Nisan 1998, Isparta, s.279-298.
- Demirel, Serhat (2007). Ziya Osman Saba'nın Şiirinde Ev, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Deveci, Ümral (2013). Masalın Masalı'nda Yaşamın Gerçekliği. İDİL, Cilt 2, Sayı 7 / Volume 2, Number 7
- Devellioğlu, Ferit (2011). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, 28. bs., Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Eliade, Mircea (1992). İmgeler ve Simgeler. Ankara.
- Eliot, Thomas Stearns (1990). Edebiyat Üzerine Düşünceler, çev. Sevim Kantarcıoğlu, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erzen, Melih (2014). Yahyâ Kemâl ve Ahmet Hâşim'de "Anne" İmajı. Konya: Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Bahar, Sayı: 35.
- Fikret, Tevfik (2005). Rübâb-ı Şikeste, Hazırlayanlar: Abdullah Uçman-Hasan Akay, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Genç, Nurullah (1997). Yağmur, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (2006). Yunus Emre hayatı ve bütün şiirleri, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hâşim, Ahmet (2013). Bütün Şiirleri, İstanbul: Can Sanat Yayınları.

- Hâşim, Ahmet (1994). Bütün Şiirleri. Hazırlayanlar: İnci Enginün-Zeynep Kerman, 2. Baskı, İstanbul: Dergâh Yay.
- Kaplan, Mehmet (1990). Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karabulut, Mustafa (2011). Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerine Psikanalitik Bir Yaklaşım, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic, Volume 6/3 Summer 2011, p. 973-988 TURKEY
- Karabulut, Mustafa (2015). Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin'in Şiirlerinde Melankoli, Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/2 Winter 2015, p. 507-520, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7687>, ANKARA-TURKEY
- Karabulut, Mustafa (2013). Edip Cansever Şiiri-Psikanalitik Bir İnceleme, Ankara: Öncü Kitap Yayınları.
- Karabulut, Mustafa (2015). İmge Kavramı ve Necip Fazil Kısakürek'in Şiirlerinde İmge, Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/4 Winter 2015, p. 603-618, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7671>, ANKARA-TURKEY
- Karakoç, Sezai (2013). Gün Doğmadan. İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Koçak, Orhan (1995). İmgenin Halleri, İstanbul: Metis Yayınları.
- Korkmaz, Ramazan (2009). Cahit Sıtkı Tarancı, Ankara: Grafiker Yayınları.
- KUR'AN-I KERİM, Hûd Sûresi /7; Enbiyâ Sûresi/30.
- Küçüköner, Mustafa (2007). "İmge ve Bellek İlişkisine Bir Bakış", Sanat, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Sayı:12.
- Mazioğlu, Hasibe (1986). Fuzûlî ve Türkçe Divanı'ndan Seçmeler, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Moran, Berna (2010). Edebiyat Kuramları Ve Eleştiri, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özcan, Tarık (2003). "Şiir Sanatında İmajın Yeri-Önemi ve Bunun Cemal Süreya'nın Şiir Dünyasına Uygulanması", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.13, 1.
- Özlük, Nuran (2013). Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi Açısından Gayya Mefhumunun Şiire Yansıması, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/9 Summer 2013, p. 2093-2110, ANKARA-TURKEY.
- Öztürk, Veysel (2004). İlhan Berk'in Şiirlerinde Anneye Dönüş Arzusu, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.
- Saba, Ziya Osman (1991). Bütün Şiirleri. Geçen zaman. Nefes Almak. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Salman, Yurdanur (2004). "İmge, Zor Yakalanır Bir Görselleştirme", Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi, Sayı: 74.

Soyal, Ahmet (2004). "İmge", Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi, Sayı: 74.

Şengül, Servet (2011). "İmge Ve Üslup Tercihleri Bakımından Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'u Okumak". Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Tarancı, Cahit Sıtkı (2000). Otuz Beş Yaş (Derleyen:Asım Bezirci), İstanbul: Can Yayınları.

Tatçı, Mustafa (1990). Yunus Emre Divanı-I, İnceleme. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Tek, Zeynep (2013). Ziya Osman Saba'nın Şiirlerinin Kronotop Bağlamında İncelenmesi Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/1 Winter 2013, p.2583-2604, ANKARA-TURKEY.

Türkan, Kadriye (2012). Türk Dünyası Masallarında Su Kültü, Millî Folklor, Yıl 24, Sayı 93.

TÜRKÇE SÖZLÜK (2005). Ankara: TDK Yayınları.

Üzgör, Tahir (2000). "Su Redifli Şiirler ve Fuzûlî'nin Su Kasidesi'nin Kompozisyonuna Dâir", İlmî Araştırmalar, Sayı 9, İstanbul 2000, s.239-248.

